

L'anoditzat d'alumini com a eina per a la fabricació de nanomaterials 1D

Tesi doctoral

Josep M Montero Moreno

Universitat de Barcelona 2009

UNIVERSITAT DE BARCELONA

DEPARTAMENT DE QUÍMICA FÍSICA
Laboratori d'Electrodeposició i Corrosió – Electrodep

**L'anoditzat d'alumini com a eina per a la
fabricació de nanomaterials 1D**

Josep M Montero Moreno

TESI DOCTORAL

UNIVERSITAT DE BARCELONA
FACULTAT DE QUÍMICA
DEPARTAMENT DE QUÍMICA FÍSICA

Programa de Doctorat d'Electroquímica: Ciència i Tecnologia
Bienni 2004-2006

**L'anoditzat d'alumini com a eina per a la
fabricació de nanomaterials 1D**

Memòria que presenta Josep M Montero Moreno per
optar al títol de Doctor per la Universitat de Barcelona

Directors:

Carlos Müller Jevenois

Catedràtic de Química Física
Universitat de Barcelona

Maria Sarret Pons

Professora titular de Química Física
Universitat de Barcelona

Barcelona, 30 de març de 2009

A la meva mare i la meva avia

Loli i Maria,

Agraïments

Aquesta tesi doctoral, si bé ha exigint molta dedicació per part meva i dels meus directors, no hagués estat possible acabar-la sense la cooperació desinteressada de totes i cadascuna de les persones que anomenaré seguidament. Gràcies a tots pel gran suport transmès, sobretot en aquells moments d'angoixa i desesperació que, com molts sabem, formen part de la formació de tot doctor durant aquesta etapa.

En primer lloc, agraeixo als meus directors de tesi, Carlos Müller i Maria Sarret, tota la ajuda i dedicació donada. Valoro molt l'oportunitat que m'han brindat d'assaborir el món de la investigació. Ells han estat la guspira que ha catalitzat la meva passió per la recerca científica.

A la meva família, que, cadascun a la seva manera, sempre m'han animat a mirar cap a endavant, de vegades amb gran paciència. Els meus pares Loli i José, els meus germans Sara, Noemi i David - sempre han cregut en mi - la iaia Maria, la tieta (Maribel), el tiet Ricardo, els meus primitos Albert i Cèlia, el tío Manolo, la tía Antonia, el tío Sotero, la prima Noelia, la Núria i el Dani. I als meus avis José i Rosa, els hagués encantat estar aquí en aquest moment, i a mi gaudir de la seva companyia.

Al Jesús de "Ibiza", per acompanyar-me en aquests darrers anys. Tot i la distància que ens separa, mai em fa sentir aquesta falta. La seva alegria i innocència sempre em són presents.

A l'Anna, una gran amiga com no se'n troben enlloc. Ella m'ha fet veure fàcils els moments difícils, sempre amb un somriure i disposada a ajudar en el que pugui, amb paraules i fets. Ara et passo el testimoni.

Igualment, als meus amics de sempre, Ramon, Javi, Miguel i Noe que, pacientment, m'han suportat els monopolis científics, però sempre mostrant-me els seus ànims i sobretot la seva valuosa amistat.

A tota la gent del departament de Química Física, amb els que he compartit tots aquest anys, en especial les doctores Elisa i Elvira, per la seva col·laboració i suport, per escoltar-me i els bons consells donats.

Ich wollte auch alle Leute aus Hamburg für seine Unterstützung danken. Dem Professor Nielsch für die Türen seines Labors öffnen und allen Freunde und Mitarbeiter für den herzlichere Empfang. Besonders der Kristina Pitzschel für alle Stunden geteilt.

No oblidó a la people del lab, tant amb els que vaig començar - Salvador, Eva, Albert i Teresa - com amb els que he acabat - Meri, Yvette, Edgar, Jose Manuel, Diouldé - i a tots els que han anat passant - Bea, Alberto, Mònica, Fer, Laura, Bàrbara, Sandra. En

especial al Marc Belenguer, que ha compartit amb mi els plaers i suplicis del món "nano". Gràcies a ells que han fet que em sentís com a casa en aquest laboratori.

A la gent del Fausto, amb els que he gaudit de tantes hores fora del lab i que m'han acollit com si fos un més d'ells. La Lorena, el Felipe, el Juanma, el Javi, el Gerard, els Jordis, l'Aleix i el propi Fausto. Trobaré a faltar els moments que hem compartit. A l'Isma, gran persona i amic que sempre m'ha mostrat que la recerca és més que una feina, amb el seu entusiasme, un referent per a mi.

També incloc en els meus agraïments a tots els meus amics de Segur, amb els que he viscut grans moments. Sempre han cregut en la meva capacitat i m'han animat a continuar endavant. El Gerard, la Ivet, el Jorge, l'Elena, la Neus, la Mireia, el Misa En especial el Gianluca, amb el que sempre he compartit una afinitat per la curiositat científica.

En general agraeixo a tothom que d'alguna manera o en algun moment han compartit amb mi la realització d'aquesta tesi. Lamento no poder anomenar-los a tots, però ells saben tant com jo que els hi estic sincerament agraït per haver-me ofert tot el seu suport i ànim incondicionalment.

There's plenty of room at the bottom

Hi ha molt espai allà al fons

Richard Feynman, 1959

Índex

Capítol 1: Introducció i estat de l'art. Objectius	pàg. 1
1.1. La nanotecnologia: ciència de present i futur.....	pàg. 2
1.2. La nanotecnologia: conceptes bàsics	pàg. 3
1.3 Classificació dels nanomaterials	pàg. 6
1.4 Nanoestructures 1D: nanofil·ls i nanotubs	pàg. 7
1.5. Mètodes de síntesi de nanoestructures	pàg. 7
1.6 Les plantilles en la síntesi de materials 1D: plantilles d'alúmina	pàg. 11
1.7. Procés d'anoditzat de l'alumini. Estructura de la plantilla d'alúmina	pàg. 13
1.8. Mecanisme del procés d'anoditzat de l'alumini	pàg. 16
1.9. El fenomen de l'auto-ordenació	pàg. 19
1.10. Preparació de nanoestructures 1D mitjançant l'alúmina anòdica	pàg. 21
1.11. Objectius	pàg. 23
Capítol 2: Metodologia experimental	pàg. 25
2.1. Preparació de membranes d'alúmina porosa en àcid oxàlic i electrodeposició de nanofil·ls de níquel	pàg. 26
2.1.1. Consideracions prèvies sobre el material base	pàg. 26
2.1.2. Preparació de la superfície d'alumini	pàg. 28
2.1.2.1. Desgreixatge	pàg. 28
2.1.2.2. Decapatge alcalí	pàg. 28
2.1.2.3. Decapatge àcid	pàg. 29
2.1.2.4. Polit electroquímic	pàg. 29
2.1.2.5. Decapatge àcid	pàg. 31
2.1.3. Anoditzat d'alumini	pàg. 31
2.1.4. Eliminació selectiva de l'alúmina	pàg. 33
2.1.5. Procés d'aprimament de la capa barrera	pàg. 33
2.1.6. Electrodeposició de nanofil·ls	pàg. 33

2.1.6.1. Nanofils de níquel	pàg. 33
2.1.6.2. Nanofils de cobalt, or i plata	pàg. 36
2.1.7. Caracterització de les membranes d'alúmina porosa i els nanofils	pàg. 36
2.1.7.1. Tècniques de microscòpia electrònica de rastreig	pàg. 36
2.1.7.2. Tècniques de sondeig: Microscòpia de forces atòmiques	pàg. 37
2.1.7.3. Interferometria de llum blanca	pàg. 37
2.1.7.4. Tècniques de microscòpia electrònica de transmissió	pàg. 37

2.2. Fabricació de membranes d'alúmina altament ordenades amb diàmetre de porus modulats i la seva aplicació en la síntesi de nanotubs de magnetita ..... **pàg. 38**

2.2.1. Consideracions prèvies del material base	pàg. 38
2.2.2. Polit electroquímica	pàg. 39
2.2.3. Nanoimpressió	pàg. 39
2.2.4. Anoditzat suau i anoditzat dur	pàg. 40
2.2.5. Deposició per capes atòmiques: síntesi de nanotubs de $\text{SiO}_2/\text{Fe}_2\text{O}_3/\text{SiO}_2$	pàg. 41
2.2.6. Reducció tèrmica de l'òxid fèrric (Fe_2O_3) a magnetita (Fe_3O_4)	pàg. 41

Capítol 3: Optimització del procés d'anoditzat i caracterització del sistema alumini/òxid d'alumini anòdic ..... **pàg. 43**

3.1. Introducció al capítol 3 ..... **pàg. 44**

3.2. Anàlisi de l'estat superficial de l'alumini previ a l'anoditzat ..... **pàg. 45**

3.3. Comparativa entre els dos modes bàsics d'anoditzat: control en voltatge i control en corrent ..... **pàg. 47**

3.3.1. Consideracions generals dels processos d'anoditzat en control de voltatge i de corrent	pàg. 47
3.3.2. Anàlisi dels paràmetres estructurals de l'alúmina	pàg. 49
3.3.3. El fenomen de l'auto-ordenació en els dos modes de treball	pàg. 50
3.3.4. La nanotexturació: capacitat d'adaptació en el doble anoditzat	pàg. 51

3.4. Propietats tèrmiques de l'alumina anòdica: estudi de la viabilitat en l'aplicació en dispositius sensors de gasos pàg. 54

Recull d'articles englobats en el capítol 3 ..... pàg. 56

Influence of the aluminum surface on the final results of a two-step anodizing ..... pàg. 57

Some Considerations on the Influence of Voltage in Potentiostatic Two-Step Anodizing of AA1050 ..... pàg. 65

Setting a self-ordered alumina template by two-step galvanostatic anodizing: nanotexturing and mechanism notions ..... pàg. 73

Assessment of the thermal stability of anodic alumina membranes at high temperatures ..... pàg. 81

Capítol 4: Modificació del sistema alumini / òxid d'alumini anòdic per a la síntesi de nanofil·ls metàl·lics mitjançant tècniques electroquímiques polsants ..... pàg. 89

4.1. La deposició electroquímica en capes poroses d'alumina anòdica ..... pàg. 90

4.2. Aprimament de la capa barrera: la tècnica i la mecànica del procés ..... pàg. 91

4.3. Tipus de senyals aplicats ..... pàg. 92

4.4. Resultats i discussió del processos d'aprimament assajats ..... pàg. 93

4.4.1. Limitacions del procés ..... pàg. 93

4.4.2. Ramificació del porus ..... pàg. 95

4.4.3. Comportament de les partícules intermetàl·liques ..... pàg. 96

4.4.4. Assaigs amb altres metalls: Au, Co i Ag ..... pàg. 99

Recull d'articles englobats en el capítol 4 ..... pàg. 101

Production of alumina templates suitable for electrodeposition of nanostructures using stepped techniques ..... pàg. 103

Capítol 5: Nous conceptes en la fabricació de membranes d'òxid d'alumini anòdic: Modulació del diàmetre de porus. Nanotubs i nanofils magnètics ..	pàg. 111
<i>5.1. Consideracions prèvies .....</i>	<i>pàg. 112</i>
<i>5.2. Estudi dels processos d'anoditzat dur i suau .....</i>	<i>pàg. 114</i>
<i>5.3. Combinació dels processos d'anoditzat dur i suau: inducció de la modulació .....</i>	<i>pàg. 117</i>
<i>5.4. Fabricació de les nanoestructures 1D amb diàmetre modulats .....</i>	<i>pàg. 120</i>
<i>Recull d'articles englobats en el capítol 5 .....</i>	<i>pàg. 122</i>
<i>Controlled introduction of diameter modulations in arrayed magnetic iron oxide nanotubes .....</i>	<i>pàg. 123</i>
Capítol 6: Conclusions	pàg. 133
Bibliografia	pàg. 137